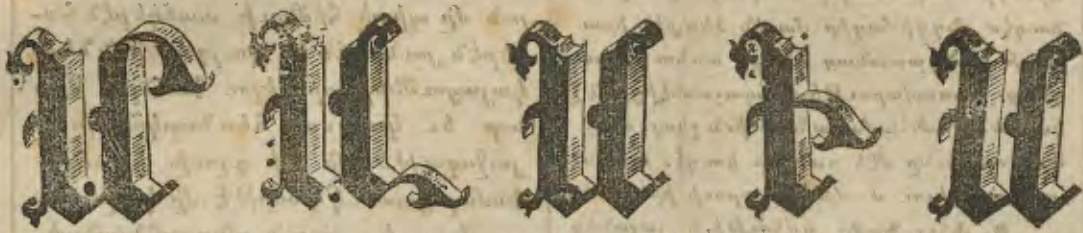

ՊԱՅՄԱՆՔ	
Տարեկան դին և Պոլսոյ համար	150 72
» Գումարայ »	460 »
» (տարեկան) »	150 »
վեցամսեայ 4. Պոլսոյ »	75 »
» Գումարայ »	80 »
Խաղաղանքի թերթի դին 60 փր.	
Ծանուցման տողը մէկ անգամի հա-	
մար 2 դարձել, երկու անգամի հա-	
մար 60 փարայ, աւելի անգամնե-	
րու համար 40 փարայ :	

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔՈՒՄՈՒՄ 43 ՓԵՏՐՎԱՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Փառիկը լրագրիւնը Ռօշֆորի բանաստեղծութեան եւ այն առթիւ եղած ժողովրդական ցոյցերուն նկարագիրը կ'ընեն : Ռոշֆորի բանաստեղծութեան իր վերջը տալէն ետեւ Ռօշֆորի հրապարակի մը գնաց որ փետրուարին օրը Սէնթ-Բէրնարդի բանաստեղծութեան իր պատգամը կըրէր : Բայց նա այս հրապարակը կ'ընէր իր անհատական յայտարարութեան ընթացքին մէջ :

« Պէտք է հասկնալ թէ ես իրաւ այս օրերս վեց ամիս բանաստեղծութեան դատաւարութեամբ եմ : Քանի որ լրագրային մէջ կարգացած է թէ երկու երեք սեւագրեալ ծերունիք (գառաւորներն ըսել կուզէ) իմ վրաս խօսած էին : Բայց մտածմանց մէջ ընկղմած ըլլալով այս անհատականաց վրայ խորհելու ժամանակ չ'ուշիկ : »

« Այսօր տեսնելն դիւանէն նախկին մ'ատանայ դիւանագործի մը ըստ տարրականութեամբ զոր չ'ընէր կարգաւ Այդ մարդիկն այնքան կ'ամենայն իրենց Սրտեւանէն, որ անընթեանի ստորագրութեան մը ներքին կը ծածկուին : Պ. Օլիւիէ այդ տարուկէն ձեռքով զին կը հրաւիրէ որ ամառս շին երկու շաբթի օրը բանար մանուկ : Ի դրածագրութիւն յունար 22ին ինձ դէմ տրուած դատարկութիւն : »

« Ահա ասիկ հիմա ինձ այդպիսի հրաւերներ կ'ուղղէ Պ. Օլիւիէ : Այս կանոնաւ լրագրութեան չափը կ'անցնի : Այս պատճառ մը չ'մնար որ զին իւր կողմնակիցներն կամ մտերմ տալիք պարահանդէսին ալ չ'հրաւիրէ : Պ. Օլիւիէ, մի ներշնչուի, կ'երեւի թէ ընկերութեան ընտիր մասը քու տունը քաշել կուզես : Կը կարծես անոն չ'ընէ սպիտակ շապիկի ու ձեռնոցներս փոխելով, մեծ արանք մը Սէնթ-Բէրնարդի բանաստեղծութեան պիտի ներկայանամ եւ ըսեմ : »

« Արդարութեան վսեմ : պաշտօնեայ հանձնար ինձ հրաւեր մ'ուղղել որպէս զին ինձի ստանալու ընտելանալուն մասին իւր մարդասիրութեան ուրիշ կերպիւն չ'եմ կրնար իմ երախտագրութեան յայտնել : Բայց եթէ ճշգրտութեամբ : »

« Այս քաղաքային պարսն, քու Սէնթ-Բէրնարդի պաշտօնը մէջ ինձի տունը հրաւիրանացը չ'պիտի գամ : քանզի եթէ ընդունելու ըլլամ զայն, թերեւս կարծես թէ փոփոխութիւն կամ ֆոնթիկայի պաշտօններէն եկած հրաւերներն ալ չ'պիտի մերժեմ : ուստի այս կէտին վրայ սխալը փարատելու է : . . . Ուրիշ բան է թէ քու բուրրութիւնը գտնուած բանաստեղծներէն երկուքը զան օձիքն բռնեն : »

« Սեր արտասանած մէկ ճառին մէջ գոչեցի : »

« Եթէ զմեզ ստիպեն, զորութեան պիտի դիմենք : »

« Ահա ես կ'ստիպեմ, զորութեան գիմեցէք : »

« Սակայն քիտցած եղիք որ զին բանաստեղծութեան հրաւիրելով նոր տխարութիւն մ'ալ գործեցիք : քանզի եթէ ես ստուգել խոսքով ինձ յարուցանել ուզէի, ինչպէս զմեզ ամբաստանեցիք, բաւական էր ինձ ժողովրդեան ազդարարութիւն ընել թէ այս ինչ ժաման իմ բնական տունէն բանտ պիտի ելնայ : հաւանական է որ քառասուն հազար գործարար ալ ինձ ուղեկից կ'ըլլային : »

Այս յայտարարութեան վրայ կառավարութեան ուրիշ միջոց չ'էր մընար : Բայց թէ զինուորացի միջոցաւ Ռօշֆորը ձերբակալ ընելու Պ. Օլիւիէ որպէս էր որ Ռօշֆոր երեւոյթանալիս ժողովէն դուրս ելած, ժամանակ բռնուի : Բայց յետոյ կարծիք փոխելով դործն իրիկուսն ձգեց : »

Կարաւ լրագրին հետեւեալ կերպիւն կը պատմէ ձերբակալութիւնը :

« Ֆրանսիոյ փողոցին 31 թիւը, ընդարձակ դռնի մը ներքին կողմը սրահ մը կայ որ 3—4000 հոգի կ'առնու, եւ Մարտեյի մը սրահ կը կապուի Ռօշֆորի ընտանիքին ժամանակ ժամանակ հոն կը գումարէ : Ֆրանսիոյ գումարման սրահը մտած էր, եւ բոլորովը Ռօշֆորը զինեալ խու մը մը մարդիկ կեցած էին : Անոց ետին ալ 300 ի չափ մարդիկ նստանային Ռօշֆորի եւ զանազան առած էին վրանին : Գաղափարական ուստիականները գրեթէ հրաշիւք անհետացած էին : »

« Գաղափարային, ըստ Ֆրանսիոյ, Ռօշֆորը ձերբակալ եղաւ, ուստի կը ծանուցանեմ թէ ես ալ կ'ապաստանվեմ : Եւ ասոր ճանակ մը օգիւն մէջ պարզեց : Յետոյ ոտակալութեան գործակալին թեւէն բռնեց, ատրճանակն անոր պարանոցին դրաւ եւ ըսաւ : « Թէ որ դէմ կ'ենեա կ'ապանեն : Երբեք, քանզի : » Այսպէս փախչելով, գաղափարին մեջէն երկար սուր մը հանեց եւ իրեն գոչեց : Գեր բարձրացուց : Ֆրանսիոյ, ուստիականութեան գործակալները քաշելով եւ ետեւէն ալ 300 ի չափ մարդիկ առած Ֆրանսիոյ փողոցէն վեր ելաւ : Գրեմի փողոցը մտաւ եւ մինչեւ Սէն-Մարթինի ջրանցքը գնաց : »

« Ժողովուրդը Մարտեյի մէջ կ'երգէր եւ կ'աղագայէր : « Կեցցէ՛ հասա : Կապալեալութիւն : մեռնի՛ն մարդասպանը : Կեցցէ՛ Ռօշֆոր : » : Սէն-Մարթինի ջրանցքին վրայ, ամբարձր տուն գալիս, մ'առնէ կանգնելով : Զրուեցաւ անոն ինքն վեր ելնելու համար : Վիլիէթ փողոցէն հասած ժամանակին հոն գտնուէր բացուեցան, եւ խումբին մէջէն ոմանք հետաքրքիր անցորդաց մօտեցան եւ զինեալ զորքային խումբին ներքէն մտան կուսակից որդարու համար : »

« Ո՛ն, քաղաքային, ժամն եկած է :

Երթանք պատեններ կանգնենք :

« Ոմանք Ֆրանսիոյ խումբին հետ կը միանան : ուրիշներն ալ դռները գոցելով ներս կը մտնեն : Այս միջոցին երկու հասարակաց կառք կ'անցնէին : ամբարձր անոնց մէջ ի մարդիկն իջեցնելով կառքերը գլխիկալ դարձուց : ուրիշ հինգ կառք ալ նոյն բարձր ունեցան : փողոցը գոցուեցաւ : մասկաճառի մը խանութին վանդակները քակեցին, կաղերը մարեցին : Երկուսերէն ըրկտորեցին : Խումբարարաց սեւ խումբ մը միայն կը տեսնուէր : Եւս գիշերւան ժամ մը կար : »

« Պահապան դորքերը հոսնելով ճակատեցան : հեծեալներն ալ Տէնուայէ փողոցը կը դառնային : պատենէն ետեւի կողմէն պաշտարու համար Զորանախոս հրաւերէ ետեւ դորքերը պատենէն վրայ կը յարձակին : Խումբարար ալ իրենց բոլոր զորութեան կը փախչին : Թեթեւ կառք մ'եղաւ, քանի մը մարդիկ վիրաւորեցան : երկու կողմէն, բայց հրաւերէն չ'արդարեւ : Զորքերը տաններին քի չափ մարդիկ բռնեցին, կառքերը վիրաւորելով ապահով տեղ մը դրուեցան, եւ կէս գիշերը կէս ժամ անցած ամեն բան վերջացաւ այն թաղին մէջ : »

Խալ ուրիշ մէկ երկու թաղերու մէջ եղած ցոյցերն սակէ աւելի աննշան են :

Ռօշֆորը բռնուած ժամանակ ըստ գիմարութիւն չէ : բերել, ալ միայն բոլորքը է : ուստիականութեան գործակալարան ալ պատասխանեց : Եթէ ուզած անգը կրնայ բողբոլել : Ձեռքը կառք գնելով ուղղակի Սէնթ-Բէրնարդի բանար տարեր են : Ամբարձր գոչելով թէ զայն պիտի սպանեն, Ռօշֆորը զանոնք հանդարտեցուցեր է բռնելով թէ չուտ մը պիտի ետ դառնայ : Յետոյ վիրաւորներուն դառնալով ըսեր է որ չուտով տանին զինքը, քանզի բազմութեան մէջ կը խղճուի : Գլխարկն ալ կորսուած ըլլալով, բայց գլուխ կառքը մտեր է :

Ֆրանսիոյ եւ իւր ընկերները Պատի թիւի կողմը ցուեցին :

Մարտեյի մէջ լրագրին խմբարկը ներքէն ալ չապերը : բռնուեցին : ապաստանական : բողբոլ մը հրատարակած ըլլալուն պատճառաւ :

Հետեւեալ օրը կայսրը թիւղբի պարահան ընին կողքը պարտեալ : երկու է : եւ վախճանեալ մարաջախտ Ռէնեօ Տը Սէն Ժան Տ'Անտէրի յաղաղակարութեան դաջող զօրաց խումբերը դիմեցին : որք զինուորական նրաւաղարաններով կանցնէին :

Տէգա լրագրին այս անկարգութեանց ընտել կարեւորութիւն չապր, եւ կըսէ թէ ալ չեն կրնար նորոգուիլ : քանզի խումբութեան գլուխները, որք բանար դրուեցան կրցին տեսնել թէ փառիկ ժողովուրդն : չափ հեռի կ'ընէր օգնել : « փառիկ կատարեալութիւն իսկ :

զաղ է, կըսէ, եւ իւր սովորական ըզբաղմանց կը հետեւի : անանց վախճանաւ երէկուան առերեւոյթ խումբութեան, որ անցեալ յոնիսի աղմուկներուն չափ ալ ծանրութեան չունի : »

Ընթերցանալիս լրագրին յունար 28 թիւին մէջ : հետեւեալ անաղաչատեան ծիծաղելի : արարողութիւնը կը կարգանք, որ Երուսաղիմ քաղաքակրթեալ մայրաքաղաքներէն մէկուն (թուրքիոյ) մէջ կատարուելուն համար զարմանք կը պարծառէ մեզ :

« Միջոցաւ հաւանք մէջ քանի մը Կոր վարդապետութիւններ կը ինտելիգորս միջին դարը չէր հետաք : Բայց արդի քաղաքակրթութեան աւելի կատարեալ ընտել : համար : պէտքը ընդհանրապէս կ'ըլլայուէր : անոնց Զըլլար նկարագրել : այն կոչաւ անաղաչատեան տեսարանները : որք գեւ կը տեսնուին : Խախտիլ գեղեցիկ երկրին մէջ : Երբեւ փարմի : յիշատակ այն երջանիկ ժամանակներուն զորս ճիշդ թիւթիւնը դառնալէն կը կըսէ : կը ծայր : Սեղեալ շաբթու էշբուսն տօնախմբութիւնը կատարուեցաւ : Այս տօնախմբութիւնը Ս. Յնատի ճգնաւորին տօնին օրը կը կատարուի, որ էշբուսն պաշտպանէ : Սոյն երանելի մի եւնոյն պաշտպանութիւնը կը շնորհէ էշբուսն : զոր իւր սիրելի կենդանիին կը շնորհէր, եւ արարողութիւնն ալ հետեւ եղածին չափ մեծահանգէս կը կատարուի : Ս. Յնատի անուանու իրեալ երկրեցեաց մէջ, Թուրքիոյ եւ Ֆրանսիոյ մեծահամբաւ երկրեցեցներուն, ուր Ս. Յնատի միջնորդութիւնն աւելի յաջողութեամբ կը մարդուի, եւ ուր մեծ պատրաստութեամբ հանդիսանոր ու շքեղ արարողութիւններ կը կատարուին :

« Առաւօտուն կանախ խումբ խումբ ընտանեաց գեղացիներ քաղաքին դռներէն ներս կը մտնէին իրենց երկայնական շորքաւոր ծառանքներն հետ, զորս գէալ իրենց պաշտպանութիւնն երկրեցեցն կը տանէին : Այս տարի թուրքիոյ գեղեցիկ Բօ փողոցը լի էր այս կենդանեաց եւ իրենց տէրերուն բազմութեամբ, երկրեցեաց գեղեցիկ միջնորդութեան : Ծառարկն դռները բացուած էին եւ ներսն էշբուսն տօնին պատարագը կը կատարուէր, զոր անտուններն եւ մարդիկ կարծես մի օրինակ ընտանեացութեամբ մարիկ կընէին : Որ հնութեան ժամանակ քան հայայն մշակը ձեռքը ծանրութեամբ տաճարէն դուրս ելաւ : քանզի մանկանց հետ մտնելով եւ սարգանքը թիւթարք, եւ այս շքեղ թափար երկու կողմ շարուած չորքաւորներ եւ երկուստեք հաւատացելոց մէջ : տեղէն յառաջանալ սխալ : Ետտ չանցաւ : տեսարանը արտադրով կերպարանք մ'առաւ : Գաւ հոնայն ալ ու ձախ օրհնեալ ջրոյ անձրեւ : մը ցօղել սկսաւ : որուն քանի մը կաթիլն ամեն մէկ գեղացի կը ջա :

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

նար իր սիրելի խելքը—ախպարին քրթին վրայ իջեցնել Այս ցօղը կերեւէր թէ հաճութեամբ չէր ընդունուեր կամակոր չորքոտաններէն։ Ուստի կրօնական երգերուն հետ քանի մ'աններգաշնակ զոնչիւններ խառնուիլ սկսան, եւ աղմուկը հետ զհետէ կը մեծնար քանի որ օրհնութեան այցելութիւնը կերկնար։ Քանի մը վայրկեան մէջ անկարգութիւնն ընդհանրացաւ արդէն օրհնութեան եւ դեռ օրհնուելիք էշերուն մէջ։ Կիցերն ու կուռքներն իրար խառնուեցան, բոլոր հանդիսատեսները ծիծաղել սկսան, եւ էշ օրհնող քահանայն իր թափօրին հետ դահաւէժ շտապաւ ետ քաշուեցաւ։

«Ահա այսպէս կ'օրհնեն էշերը թուրքի մէջ շնորհաց 1870 թուականին»։

ՀԵՌԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզ 24 փետր. Գաղղիոյ կառավարութիւնը՝ Պապին անսխալականութեան ինքնորոշ որոշումն առ այժմ ինքն ձեռք տալու կաշխատի։

Փարիզ 24 փետր. Կայսրն երէկ Ռուսիոյ դեսպան Սթաքուլցկի կուսն ընդունեց։

Հռոմի Ընդհանրական ժողովը մօտ օրերս պիտի ազդի առ ժամանակից կերպիւ։ Կառավարութեան ներքին քաղաքականութեան վրայ հարցում մ'ընելու առթիւ Պ. Ժիւլ Ֆաւր ըսաւ թէ ազգային վիճակներուն վրայ պէտք է հրամայէ։ Ներկայ պաշտօնէութեան դատելը նշանաւոր եղով խաղաղական յեղափոխութեան վրայ գոհութիւն յայտնեց, բայց պաշտօնէութեանը մեղադրեց՝ արիւն թափել տալուն համար։

Պ. Տարիւ դաշն ընդմիջեց ըսելով. «Մեր գործակալներուն արիւնն էր թափածը։ Պ. Ժիւլ Ֆաւր իր ատենախօսութիւնը շարունակելով եղած բանտարկութիւնները պարտաւեց, եւ զինուորական օրինաց վերաբնութիւնը, ազգային պահպան զինուորութեան վերակազմութիւնն եւ խորհրդարանին լուծումը խնդրեց։ Երբոր կառավարութիւնն այս աղաւթական բարեկարգութիւններն ընէ, ըսաւ, մեք ալ զինքը կը պաշտպանենք։ Իսկ եթէ անձնական կառավարութիւնը պահէ, իր անհաշտելի հակառակորդները պիտի ըլլանք»։

Պ. Բիւրա խորհրդարանը լուծելու առաջարկութիւնը հերքեց։

Փարիզ 22 փետր. Ներքին քաղաքականութեան վերաբերեալ վիճարանութիւնը կը շարունակէ։ Պ. Տարիւ ազատաւնչ ատենախօսութիւն մ'ըրաւ, որ մեծ տպաւորութիւն ազդեց։ Ըսաւ թէ կայսրը եւս քան զիս մտադիր է ազատ կառավարութիւն մը հիմ

նելու։ «Մեք, աւելցուց Պ. Տարիւ, թէ ներսը եւ թէ գոյսը խաղաղութիւնն եւ ճշմարիտ ազատութիւնն կուզենք։ Նրմանապէս ընդդիմադիր մասն ձեռքէն իրաւացի դանդաղանաց զէնքն առնուլ կուզենք։ Կառավարութեան պաշտօնէից մէջ կարծեաց անհամաձայնութիւնն չկայ։ պաշտօնէութիւնը մէկ բան մը կուզէ, այսինքն գործելու ժամանակ արուի իրեն»։

Պ. Ժիւլ Ֆաւր գոհութիւն յայտնեց Պ. Տարիւի խօսքերուն վրայ։ Բայց պիղեց թէ Գաղղիոյ մէջ անձնական կառավարութիւն կայ միշտ։

Ժողովը 18 քուէից զէմ 236 քուէով պաշտօնէութեան վրայ վստահութիւն յայտնեց։

Առեւտրական Հեռագիր։
Լիւկերնոյ 24 փետրվար
Բաժակ, Մ. Ն. Ո. 44 1/2
Ծախուած 10000 հախ
Յօրեն, զիններն անսխալ, գործ քիւ։

30780		23 փետրվար	
Օսմ. Քոնս. 1-րդ տրա 44 1/2 — 45			
»	»	Փարիզ 45,40 — 45,42 1/2	
»	Փոխ 1865	340	
»	»	Նոր » 340,30	
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ			
ԵՍԱՆՍԵՐ ՈՒՄՈՒՄԷ			
11 փետր	Հորեքարթի իրիկուն	49	39
		Գոյուեցաւ	
12 »	Հիւրդարթի առաւօտ	49	38
		Բացուեցաւ	
»	»	Գոյուեցաւ	39
13 »	Ուրբաթի առաւօտ	49	
		Բացուեցաւ	50 03
Կէս օր Գոյուեցաւ		50	05

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լէվոնթ Հէրբէր լրագիրը կրէ թէ Կայսերական կառավարութիւնը քաղաքական ամուսնութիւնն ամեն Օսմանեան հայտարարող վրայ պարտք պիտի դնէ, որպէս զի յաճախ պատահած առեւտնութիւններն եւ զանազան կրօնից պաշտօնեայններն ապօրինապէս օրհնութեան ամուսնութիւնները վերջ գտնեն։

Մայրաքաղաքին Ռուսաց վսեմ. դեսպանը չորեքշաբթի դիւեր մեծ պարահանդէս մը տուաւ, ուր հըրաւելիք էին Բ. Դրան նախարարներէն եւ օտար տէրութեանց դեսպաններէն զատ՝ մայրաքաղաքին ամեն ազգի ժողովրդոց երեւելիներն ու Բերալի գլխաւոր ընտանիքները։

Վսեմ. դեսպանն այս անգամ իր պալատին մեծ ու փառազարդ սրահը բացած էր, ուր 1000էն անէրի տնային ընդունուած էին։ Այսպիսի շքեղ պարահանդէս մ'երկար ժամանակէ 'ի

վեր տեսնուած չէր Բերայի մէջ։

Կրտսէր թէ Բերայի մէջ Նոր թաւրոն մը պիտի հիմնուի՝ տաճկերէն հայերէն յունարէն եւ պոլղարերէն ներկայացուցներ տրուելու համար։ Այս նոր եւ կարեւոր ձեռնարկութիւնը յաջողութեամբ 'ի գլուխ հանելու համար՝ յատուկ ֆօթիթէ մը կազմուեալ վրայ է, որուն անդամ նշանակուած են Բ. Դրան պաշտօնատարներէն եւ զանազան ազգաց երեւելիներէն անոնք՝ որք եւրոպական կրթութիւն ստացած են, եւ օրինաւոր թատրոնի մը պիտոյքն ու հանգամանքը կը ձանչեն։

Ընկերութեան դրամագլուխը բաժանորդագրութեամբ պիտի կազմուի, եւ կայսերական կառավարութիւնէն ալ պիտի խնդրուի որ Բերայի մէջ յարմար գետին մը շտրկէ առաջարկելով թատրոնին շինութեան համար։

Հրէից վրայ վաղուց 'ի վեր հասարակութեան մէջ հաւատ գտած անհիմն կարծիքի մը համեմատ քանի մը օրէ 'ի վեր զրոյց մ'երած է մայրաքաղաքին մէջ թէ հրեայ մ'ալ Ռուսիոյ կողմը եւ ուրիշ հրեայ մ'ալ Ռուսիոյ կողմը փողոցի մէջ երկու տաճիկ տղայ գողնալով տարած ժամանակնին բռնուեր են։ Այս ըստ ինքեան անհնար եւ հետեւաբար անհաւատալի զրոյցը բերնէ բերան տարածուելով՝ եւ մինչեւ իսկ քանի մը դիւրահաւան լրագրաց մէջ արձագանգ գտնելով, հրէից դէմ հակառակութիւն գրգռուեալ եւ տգէտ ու միջնաւոր մարդոց կողմէ ալ վրէժխնդրական սպառնալիքներ եւ մինչեւ իսկ բռնութեան գործեր պատահած ըլլալով, Հրէից խախտագլուխը չորեքշաբթի օրը Մեծ-Եպարքոսին երթալով բողբեց, եւ Նորին բարձրութիւնն ալ անմիջապէս պէտք եղած հրամանները տալով, յիշեալ անտեղի զրոյցին արձագանք տրուող լրագրաց խմբագիրները Բ. Դրան կանչուեցան եւ սխալն ուղղելու եւ հերքելու պատուէր ստացան։

Հրէից դէմ սպառնալիք կամ բռնական գործ ընդդէմէն ալ Ռուսիականութեան դուռը տարուելով բանտարկուեցան։

Օսմանեան քաղաքացիներ օրինազգրին երկրորդ մասը՝ որ պայմանագրութեանց կը վերաբերի, վեհ. Սուլթանին վաւերացումն ստացած ըլլալով, քիչ օրէն պիտի հրատարակի։

Քննադատութիւններս անոր դէմ են, եւ ինչի զօրաւոր ու անկեղծ կուսակիցներ ալ կը գտնեմ կաթողիկոսութեան մէջ, Մեծանունն Տօլլինէր, որ տաղտամիտ կաթողիկոսութեան մէջ այնչափ մեծ դեր մը կը խաղայ, ասկէ տաններկու տարի առաջ կ'ըսէր։

«Յայտնի կ'երեւի ինչ թէ կէս դարէ 'ի վեր Հռովմի կրօնը հիւանդական տաղանդը նոր ձեւի մը փոխանցութեան պիտի ծառայէ, իմ նպատքըն է այս տաղանդը նկարագրել՝ առանց անոր նշաններէն մէկն ալ զանց ընելու։ Հռովմի վիճակն Աքիլէսի կըրուակին պէս կաթողիկ եկեղեցոյ տըկար կողմն է, բիւրաւոր մարդոց դայթակղութեան առարկայն։ ԺՉ դարուն մէջ եկեղեցւոյ ծանր հիւանդութեան բժշկութիւնն այն ատեն միայն կարելի եղաւ՝ երբ չարիքը կեղծելու սովորութիւնը վերցաւ։ Այսօր ալ մեր ամենէն աւելի պէտք ունեցած բանը ճշմարտութիւնն է, կատարեալ ճշմարտութիւնը։»

Կաթողիկոսութեան եւ Հռովմէականութեան մէջ այս տարբերութիւնը թոյլ կու տայ մեզ նախ մէկ առարկայ

Այս շարժումը Ս. Լիւմիսանէն երկու օրհնագիր եկած է Ս. Պատրիարքին։ Առաջ ինով վեհ. Կաթողիկոսը Ս. Հայրիկին պատրիարքութիւնը կը շնորհաւորէ եւ իր հոգեւոր հաւանութեամբ կը հաստատէ՝ արք. Կաթողիկոսութեան տնտես տալով անոր, երկրորդով ալ երեսփոխանական Բնդհանուր ժողովոյ տեղեկագրին կը պատասխանէ։ Այս վերջին օրհնագիրն երեսփոխանական ժողովին ուղղեալ ըլլալով, 'ի հարկէ անոր պիտի ներկայանայ եւ հրատարակուի։

Վեհ. Կաթողիկոսը նախ ութ եւ պիտի պոստաներէ քաջութեան հեռագիրն եւ ետքն ալ Բնդհանուր ժողովոյ տեղեկագրին ստացած ըլլալով խմայնելով, նախ ցաւ կը յայտնէ ծագած վեհին վրայ, զոր Մայր Եկեղեցի իրաւանց ճշդիւ չը հասկցուելէն եւ նախորդ պատրիարքաց ոմանց անհազուկ եղանակով եւ կամ կը համարի, բայց դո՛ւ կըլայ որ ինքիւն օրինաւոր կերպիւ լուծուեր է Ս. Հայրիկին ընտրութեամբը, եւ վեհն ալ խաղաղութիւն է։

Վեհ. Հայրապետը վեհին վրայէն պաշտօնով անցնելէ ետեւ, յորդոր կուտայ երեսփոխանական ժողովոյն, որ պէս զի Ազգին եւ Մայր Եկեղեցի մէջ եղած յարաբերութեանց կապերն առնալով եւ Սոյո ու Աղթամարայ կաթողիկոսութեանց խնդիրը Մայր Եկեղեցի իրաւանց համեմատ լուծելու կոթիւնն ծաւալմանն եւ վարժարանաց դարգացման հօդ տանի, որմէ կախեալ է կրտսէ ազգին յառաջդիմութիւնն ու ապագայ բարօրութիւնը, եւ այլն եւ այլն։

Մեր խորհրդածութիւններն յաջորդ թուով։

Երէկ՝ նորընտիր կրօնական ժողովը Ղալաթիոյ խորհրդարանը գումարուելով իր առաջին նիստն ըրաւ ընդ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք հօր, որուն առողջութիւնը, գոհութեամբ կը ծանուցանենք, բաւական բարեբաժնէ։

Կը լսենք թէ Գեր. Ներսէս եպիսկոպոս վարժապետեան՝ երէկ հրաժարական տուել է կրօնական ժողովին, եւ ասոր պատճառը՝ վեհ. Կաթողիկոսէն եկած գիրքերուն մէջ Սոյո եպիսկոպոսաց վրայ դրուած անհաճօ խնդրութիւնն մ'է կրտսի։

Կաթողիկ ազգայնաց հակահասուն

Թեան մը պատասխանել, Անշուշտ մեզի ըսողներ պիտի ըլլան. դո՛ւք կաթողիկոսութեան մեծ եւ հօյակապ մայրաքաղաքին վրայ կը յարձակիք. աչք չունիք ուրեմն տեսնելու. կրօնից մեծաքանչ փառաւորութեան վրայ հիւստացած չէք. այն արուեստից շքեղութիւնը՝ որ կաթողիկ կրօնին փառքն ու զօրութիւնը կը ներկայացնէ, ձեր միտքը գրաւած չէ։

Ասոր կը պատասխանեմ թէ աչքերս բանալով հիացած եմ Հռովմի վրայ, որ ոչ միայն քրիստոնէական՝ այլ եւ բոլոր թանգարանաց առաջինն է. բայց պէտք է ըլլայ գիտնալ թէ արդեօք այս արուեստից մեծութեան հեղինակն ան է, ան ծնաւ այս ամեն հրաշալի գործերը։

Պ. Տր Բրքսաննէ Հռովմի արուեստական յիշատակարաններն ու եկեղեցական երաժշտութիւնը քննադատելէ ետեւ կը շարադարէ։

Գանք հիմայ յատկապէս Հռովմէական բարեպաշտութեան վրայ խօսնելու. Հռովմէական կ'ըսեմ, քանզի մոռնալով չէ թէ տարբերութիւնները չիտիկին անձիտիկն անարդարութիւն

ԳԱՆԱՄԱՐԴԱԿԱՆ

Ճ. Ը. Ս.
ՎԵՐԱՅ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԵՒ ԿՐԾՆԱԿՆ
ՎԵՐԱՅԻՆ ԱՐԴԻ ՀՈՒՈՎՄԱՆ (1)

Քրիստոնէական եկեղեցոյ մեծ եւ դիւցազնական անցեալը Հռովմի մէջ կ'ապրի անգլուգական յիշատակարաններով։ Այնպէս կը թուի թէ Ընդհանրական ժողովը հին խիստ յարմար տեղ մը գտած է. բայց Հռովմանք ըսելու որ ժողովը իւր նիստերը մարտիրոսաց դեմնապիտեաններուն մէջ չ'ընեն, այլ վատիկանու ոտքը, Ս. Պետրոսի տաճարին՝ այսինքն բոլորով ին արդի Հռովմայ մէջ, Բայց այս ժողովաւորին անստոր է. հին ներշնչութեամբ օղը հօգիներու քննադատ օղ մ'է, զոր կը հա-

(1) Այս ճառը, զոր դրական ճառախօսութեանց հանդիսին վերջին թուոյն մէջ կը գտնենք, անուանի Պ. Ե. Տր Բրքսաննէ խօսած է Փարիզի գրական դահլիճներէն մէկուն մէջ, եւ ներկայ պարագայից մէջ ընծայած կարեւորութեամբ պատճառաւ արժանապատեցնել ամենէն նշանաւոր հատուածները թարգմանել։

մարձակիմ բարոյական ջերմ կոչելը կը վրէժամ այս առարկութիւնն ամեն նայն անկեղծութեամբ արդարացնել, քանզի մեր այս լուրջ դարուս մէջ պէտք է միմիանց կատարեալ անկեղծութիւն ցուցնենք։

Նախ երկու յայտարարութիւն կընեմ, որոց առաջինն է անձանց վրայ չ'իտիւլ, քանզի քաղ զիտեմ թէ մարդիկ շատ անգամ հաստատեալ օրէնքներէ ու սովորութիւններէ լուազոյն են. թէ մարդկային բնութեան իրենց բերեալ բարեբաղդ հակասութիւններ ալ ունի, եւ թէ դարաւոր նախապաշարութեանը խիստ ծանր կը կշռեն մեծաց վրայ։

Իմ երկրորդ յայտարարութիւնս այս է թէ անհազին տարբերութիւն մը կայ կաթողիկոսութեան եւ Հռովմէականութեան մէջ։ Մեղապարտ անարդարութիւնն մ'է կաթողիկոսութիւնը Հռովմի մէջ առած ձեւին հետ չ'իտիւլ։ Ասիկայ կաթողիկոսութեան մէջ կեցած այնչափ աղաւթաւոր անձինքը՝ որք անոր վստահական տարրը կը կազմեն, 'ի միտաշունչ արկանելէ. այլ իմ խօսքս Հռովմէականութեան վրայ է, իմ

եան աւանդապաճ մասին դէմ սպառնալիքները կաւենան :

Երէկ առաւօտ եկեղեցեաց զուներուն վրայ գիր մը տեսնուեց է, որով 24 ժամ միջոց կը տրուի Յունկար 25 ի յայտարարութիւնը կամ դաւանութիւնը ստորագրողներուն, որպէս զի ստորագրութիւնին յետոյ կոչենապա թէ ոչ՝ բանադրանաց պիտի ենթարկուին :

Միւս կողմանէ՝ Հակահատուկները ալ չորեքշաբթի օրը ժողով ընելով որոշեցին անխախտ կենալ իրենց ստորագրած յայտարարութեան վրայ, եւ եթէ Հռովմէն եկող Մոնսիներ Բիլում անոր ինչ ինչ կէտերուն վրայ որ եւ է զիջում մ'առաջարկէ, բնաւ չընդունին :

Սոյն վերջին որոշման համեմատ հետեւեալ Ազգը կը հրատարակեն :

Ա. Զ. Գ.

Յամի Տետուն 1870 ի 11 փետրուարի, Սրբեւեռան կաթողիկէ Հայոցմէ քանուկերու վարդապետը եւ տառնուչորս աշխարհականը դուստրուցան ի Ս. Յովնան Ոսկերեան եկեղեցւոյն ժողովարանը :

Ժողովը մէկ սիրտ եւ մէկ հոգի որոշեց, եւ յայտնապէս կը հրատարակէ նախ՝ որ Սրբեւեռան կաթողիկէ Հայք իրենց Հռովմէական կաթողիկէ սուրբ հաւատքը անխախտ ունենալով եւ նոյնպէս պահել ուղիւնք կը հերքէ այն ամեն խօսքերն ու դործքերը՝ որոնցմով կ'ուզեն հակառակորդը կասկածելից ցնցել զիրենք Հռովմայ սուրբ եկեղեցւոյն առջեւ :

Նոյնպէս որոշեալ 25 յունուարի Յայտարարութիւնն որ ժողովրդեան գրեթէ ամբողջութեան հաւանումն ընդունած է, եւ երեսնամեայ փորձառութեան արդիւնք ըլլալով, Հայաստանութեան օրինաւոր եւ յետին որոշողութիւնն կը պարունակէ, եւ որովհետեւ Գ. Հասունի ստորագրութեամբ Հռովմայէն եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Մոնսիներ Բիլում մօտերս կուգայ ի Պոլիս ազգային խնդրոյն վրայօք յատուկ պաշտօնով, եւ թէ Հռովմ Սրբեւեռան կաթողիկէ Հայոց դէմ անողորդելի կերպով պիտի վարուի, որոշեց որ նոյն Յայտարարութեան նկատմամբ բնաւ զիջողութիւն պիտի չիկրնայ ընել, եթէ այսպիսի պայմաններ առաջարկուին, եւ բնաւ չընկնար եւ չընկալար յայտարարութեան եւ ոչ մէկ բառն փոխելու, մանաւանդ որ նոյն Յայտարարութեան մէջ դրուած սկզբունքն միայն կրնան համաձայնել ազգին հրապարակութեան պարտուցն հետ :

տակութեան պարտուցն հետ : Ժողովն այս որոշմանքն ամբողջ ընդունեցան եւ հաստատեցին միւս ժողովականաց հետ եւ Թ. վարդապետներն ալ, եւ յայտնապէս ծանուցին որ իրենք ազգին համար քահանայ եղած են, եւ իրենց քահանայութեան պաշտօնն ալ ազգին օգուտն միայն նշարաւորելուն : մանաւանդ այսպիսի ժամանակ մը, յորում ազգը իրեն իրաւացի պահանջներն ընդունող հանգրձանար ուղղութեան ճամբէն չեղիլ աւանց եկեղեցական խոհանարանաւորութեան մը Այս սրբազան պարտքովը խրախուսելով զիրենք, խոստացան ազգին՝ ամեն վիշտ, նեղութիւն ու արհամարհանք աչքերնին առնել, բաւական է որ Գրիստոսի հօտէն մեկնէ ալ չընկալուի, հետեւելով երկնաւոր հովուապետին Գրիստոսի խօսքին թէ « Հովիւ քաջ՝ զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց » :

Խաչիկ-Յէր-Մարտիկ-Յարգրէ (ԽԵ՝ ԲԵ՝ 946)

Այն ազատութիւնը՝ զոր բոլոր կեանքին մէջ սրտով կը սիրեմ, եւ ժողովրդականութիւնը՝ զոր չեմ զեզեւիր կուսակցութեանց թագուհին կոչել, նկատելով անառու ուսմանութեան այս հակադէմ շարժումները, իրաւունք կուսենամ որսկողութիւնն անխախտ իրաւունքն ու յոյժ մնաւաւոր կը համարիմ անուս ժողովրդեան ձեռքըն ազատութիւն տալ, զոր իբրեկոյսրի սուր շատ անգամ յանգէտ իրեն դէմ կը գործածէ :

Ուսմանութիւնը, բարեկամ, եղբայրն կը նմանի, որ ամեն հովիւ կը շարժի, Կը շարժի ըսի, չէ թէ շարժում բառին բարոյական առումովը որ ազգի մը յոյժ կենական տարրն է, այլ կուզէի ըսել՝ դուռնալ եւ որոտալ, որ է ուսմանութեան նշանաւոր : վասն զի բարձրագոյն կը գոչէ, առանց երեք ուղիւնք զիտնալու : կը պահանջէ, առանց պահանջման օրինաւորութիւնը նկատելու, եւ ահա նպատակէ իսպառ դուրի է, բայց ոչ յաւէտ քաղաքակրթութեան լուսոյն անդարի, վասն զի այսուրեք իր փրկութեան առաւօտն է :

Ուրեմն եւս զատկապարտելու եւ մեղադրելու իրաւունքը չունիմ, վասն զի յանցանքն իրը չէ եւ վասն զի միայն բռնախնդր կոչուէ, բայց յառաջակողմութիւնը բնական օրէնք :

Թէպէտ գրեւոր բուն նիւթս առկաւ ինչ դարձուցեցայ, բայց ինչպէս կը տեսնուի, նպատակին հետ սերտ աղնչութիւն ունի : Վհատութիւնը դատապարտութիւնն է, եւ ամեն հովիւ ամեն ուժգնութեանց առջեւ խոնարհիլով վատութիւն :

Եթէ զինուոր ծնար, պաշտպանէ դուքեզ, կրնէ տառաք :

Պատերազմի վառաց դաշտին վրայ ի թիկանց վերաւորեալ զինուորը չէ հայրենեաց դաւակը, այլ այն՝ որ ի լանջաց կառնու զերբը :

Անդիմադրելի կուրծք եւ զօրաւոր բազուկը կը յաղթեն լոյսի՝ դէմ յարձակմանց՝ ըսել կուզեմ անյողող յարատեւութիւնն ու անխնայ քանքը :

Այս կարեւոր պայմաններէն զուրկ չէ Ս. Ոսկերեան եւ Ս. Հովնիսիմեան երկուքն վարժարանի ուշիմ հոգաբարձութիւնը : Բայց հարուածը ուժգին էր եւ շատ բարձրէն կուգար, ուստի հարուածը հարուածելու համար վանիչ զօրութիւն մը կը հարկաւորէր խիստ առաձգական եւ անյողող, վասն զի այն ինչ համոզումը չը կրնար իր դերը կատարել, յայնժամ զօրութիւնը զօրութեամբ :

Ազգային վարչութեան՝ որոյ Ս. Նախագահին վրայ կը կեդրոնանայ մեր ազգին բարոյական իշխանութեան զօրութիւնը, պարտն էր այս սպառնալից յուզման վախճանը տալ իր բացարձակ Գրիստովը :

Ս. Ոսկերեան վարժարանի բարձրագոյն դասու աշակերտը՝ որ ուսմանց ճաշակն առնուլ սկսած են, հետեւեալ սրտառու ըողորդակիրը մատուցին առ Ամեն Ս. Հայրիկն հասարակաց :

« Ամենապատիւ Արքայան Հայրիկ : « Այսօր պարտաւորեալ կը գտնուեմ զմեզ ներկայանալ այսու փանաքի բողոքաբարձութեամբ : Ձեր բարձր սրբազնութեան այնպիսի խնդրոյ մը նկատմամբ, որ իր բոլոր էութեամբը յոյժ կենական է եւ նկատողութեան արժանի, վասն զի այն խնդրոյն լուծումն կախումն ունի մեր ապագան, որ Հայուն ապագան է :

Նկատողութեան արժանի է ըսիք, եւ կարծէ շատ բարձրէն նկատել զայն, ըստ որում նպատակն է ապաւելլ այնպիսի բարոյական չէք մը՝ զոր բարձրելոյն թիկադրութեամբը նախախնամական ձեռքեր կառուցած են, եւ արդ խաւարի դաւակ մտնոյն հայեր կուզեն զայն ձեռքերը դօսացնել, ապագայ սերնդեան մը տաք սոխկոթեան շղթաներ դարձնել, լոյսը վանել ու հալածել, մէկ խօսքով՝ սպաննել այն զգացումները՝ որք այսօր յանուն ազգին ու հայրենեաց թրթռալու դասերը կառնու յապագային Հայ բարի եւ այլ բարի ըլլալու :

Եւ դուք, սրբազան Հայրիկ, ազգին ապագային երդուեալ առաջին զինակիրն էք : երբեք իրաւունք չունինք հաւատալու թէ ապառնացեալ վտանգն իրականութիւն դառնայ, վասն զի քանդեալ մեր դատարարական ընթացքը պիտի չըլլայ, այլ Ձեր բարձր սրբազնութեան զգայուն սիրտը՝ որուն նուիրեալն է յաւէտ Սրբ. Ամեն սրբազան Հայրիկ, Ձեր բարձր սրբազնութեան որոշումէն ահա նարկիլով մեր ապագան :

Մնամք բարձր սրբազնութեանց ակնածական խորին յարգանքը ի դիմաց Ս. Ոսկերեան վարժարանի համայն ուսնուց Ա. դասու աշակերտք : »

1870 յունվար 13 (Սրբապետութեան)

Ամեն սրբազան Հայրիկ՝ որուն դաստիարակութեան նկատմամբ ունեցած սրբատաղին զգացումները անձանթ չեն, իրաց այս դժբաղդ վիճակին վախճանը տըւաւ իւր բացարձակ Գրիստովը, հետեւապէս հարուածն հարուածեցաւ, եւ փութաշան հոգաբարձութիւնն ալ խղճի մը տօք իր փափուկ եւ դժուարին պաշտօնը կը կատարէ խիստ յաջողակութեամբ :

Դէպքերու մէջ շատ անգամ զարմանալի նմանութիւն մը կը նշմարուի, որ մեզի փորձառութեան դասեր կաւանդէ :

Տկար մը ինչի մը յամառութիւնը, աշխարհակալ՝ այլ լքեալ լէնկթիմուրի մը յաղթութիւնը այսակեց, եւ ահա դեռ երէկի նորատի աշակերտաց մէկ ըողորդակիրն ալ վտանգը հալածեց :

Կենեւտաներորդ դարու մէջ յստա. ջարդմութեան հոսանքին զիմադրելը բընութեան օրինաց դէմ հակադրուիլ է :

Ամեն Ս. Հայրիկը լաւագոյն գործ մը կատարած կըլլայ, եթէ թաղից վարժարանաց հոգաբարձութիւնները փառ խորհուրդներն անջատէ :

Այս առաջարկութիւնը չէ թէ գեղեցիկ իրի մը վատթար կողմը նկատելով կը ներկայացնեմ, որ սկզբունքի դէմ է, վասն զի վարդը իր փուչն ունի, այլ մասամբ իւր թէ Թաղ խորհրդոց պաշտօնը թիկեցնելու եւ թէ կերպով իւր թաղային անխորհրդը եւ ապագային յուզմանց առաջն առնելու տեսութեամբ, որուն յաջողութիւնը կապահածել չիտի ինձ :

ՍՄՍԱ

Նախագահութեան Գրիստով (ԽԵ՝ ԲԵ՝ 946)

Նախնութեան գումարը 35999

Ստեփանի թաղական խորհրդին

ձեռք 75

Կարեւորի բեռնակիր եղբարք 26

սուճի 25

Պէշիւքտէրէյի բեռնակիր եղբարք 25

Դանիք աղա կաղնիճի Պէշիւքտէրէյ 25

Դանիք 25

Դանիք 25

Դանիք 25

Դանիք 25

Դանիք 25

Դանիք 25

Դանիք 25

Դանիք 25

Դանիք 25

Դանիք 25

Դանիք 25

Դանիք 25

Դանիք 25

Դանիք 25

Դանիք 25

մէ : Սրբաբեւ մեծ տարբերութիւն մը կայ Յանսէնեան կամ Կայիքան բարեպաշտութեան, եւ Հռովմի մեղի եւ անբարոյական բարեպաշտութեան մէջ, որ խղճի բոլոր թուիլները կը բառնայ : Ամեն տեղ կը գտնուին անշուշտ այնպիսի ոգիներ՝ որք իրենց եւ Գրիստոսի մէջ դրուած անհամար արգելիքներէն անցնելով կը ջանան Գրիստին հետ միանալ : Խորին համակրութիւն մը կ'ըզամ անոնց վրայ, եւ մեծ ցաւ է ինձ զանոնք վերաւորել : Բայց Սրբաբեւեան փարիսեցւոց դէմ տըւած դատապարտութեան փնտնելը կայծակնաճար կ'ընեն նաեւ Հռովմէական բարեպաշտութիւնը, ինչ եւս անոր հանգամանքը :

Նախ այս բանը որ հապէս ծիւի եւ արարողութեան բարեպաշտութիւն մ'է : Կրօնից միջին ծէսը չ'ենք կրնար վերցնել : Քրօնից օրացի ալ որ պարզ ըլլայ, քրիստոնէական զգացմանը նշան է : Բայց Հռովմի մէջ այն աստիճան ծայրայեղութեան հասած է որ բոլորովին արարողութեան մէջ կը կախանայ : ոգին ձեւերու ներքեւ ընկճած եւ միմիայն տեսակ մը մեքենա-

կան կրօնը մոռցած է : Այս պատճառաւ է որ Հռովմէական բարեպաշտութիւնն երկրորդ կերպարանը մ'ալ ունեցած է, այն է թատերական կերպարանը : Ս. Պետրոսի եկեղեցւոյն մեծամեծ արարողութեանց վրայ շատ անգամ, սքանչացած եմ : Կը խոստովանիմ որ զգայալանաց եւ մանաւանդ աչաց խօսող այն արտաքին ներկայացումն իմ վրաս ալ մեծ ապաւորութիւն ըրած է : այնպէս որ ամենք ամեն բանէ աւելի յիշել տուած են ինձ կըւապաշտական խորհրդոց հանդէսները : Երեսնական մեծ դէպքերն ամենէն զգալի եւ թատերական եղանակաւ ներկայացնելու համար Հռովմի մէջ շտիպանց ճիգ կը թափուի : սակայն իրաց հիմը բոլորովին մաքէ հեռի կը մնայ : Երբեք հոգին եւ խիղճը չարժեւոր բան մը չ'տեսնուի : Այս մասին Սրբայ Միշոյի բարեպաշտութեան վրայ գրած մէկ զեղեցիկ գրքին հետեւեալ հատուածն ի վկայութիւն կը ընդմիջեն :

« Երբոր հոգին դատարկ է, այն աստիճան կ'ենք հոգիէն արտաքուստ լողիւտաբար մարմնուց մէջ կ'ապաստ-

տանի : հոգին նիւթանալով ամենայն ինչ կը նիւթացնէ : ալ վերացեալ դասաւորներ, աննիւթական զգացմանը չ'մնար, այլ միմիայն արտաքին ցոյցեր եւ մարմնաւոր արարք : Դատողութեան փափուստը յիմարութիւն միայն կը թողու, եւ բոլոր այս արտաքին շարժումները, փոխանակ հոգւոյ իմաստուն բացատրութիւններն ըլլալու, անոր ծագողաբար եւ օրինաւորական ծամածուութիւնները կ'ըլլան : »

Այս բարեպաշտութիւնն երրորդ կերպարանը մ'ալ ունի զոր մաւրացականութիւն կը կոչեն : Եւ ուղիւ բնատակ շարունակ հաւաքման վրայ խօսիլ : Անցեալներն երբ գիրք մը, որ Հռովմէական արքունեաց պահանջումները յաղթական կերպիւ կը հերքէ, Միշոյն դարու մէջ Պապին տուած ներողութեանց հին սակագիւնները հրատարակած էր : Բայց ես այն սակագիւնը ալ զանց կ'ընեմ եւ Հռովմէական բարեպաշտութեան մէջ ներողութեանց դործած սարսափելի կորուստներուն վրայ կը խօսիմ միայն, որք անոր մաւրացականութեան ողբալի կիրաւարանը մը կուտան : Անկարելի է կաթո-

լիկութեան մեղքաւորներն եկեղեցին ներք պտտելով առանց ամեն պատեւր վրայ լիակատար ներողութեանց ծանուցումներ տեսնելու, այնպէս որ եթէ մէկը կիրակի օր մ'երեք չորս եկեղեցի աղթք ընէ, բոլոր յաւիտեականութեան բաւելիք ներողութիւն կըրնայ ունենալ :

Ըստ իս ասկէ տեսի ինչ կրնայ ըլլալ բարեպաշտութեան հապէս թըշնամի : Ասիկա այն փարիսեցական առուուրն ալ չէ ուր առիթոյց բարերեղործութեամբ երկինքը դնել կը կարծուի : ոչ, ասիկա կեղծ դրամով կամ օտարի դրամով արքայութիւն դնելու վտրձ մ'է : Հոգիներու բարոյական հիմնապէս կործանող բոլոր ինչ բան կայ, քան թէ սրբազան իրաց այս անպատկառ առուուրը, որ Յաւիտեական բնութեւ պարզին մէկ ծայրէն մինչեւ միւսը կը տիրէ :

Երեսնականութեան Գրիստով (ԽԵ՝ ԲԵ՝ 946)

